

AJUNTAMENT DE MOLINS DE REI | 2019

Coordinació del treball

Àrea de Serveis a les Persones. Regidoria de Feminismes i Alliberament LGTBI.
Ajuntament de Molins de Rei.

Autoria

Observatori Noctàmbul@s. FSC.

noctàmbul@s

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Molins de Rei, Març 2019

ÍNDEX

1	PRESENTACIÓ	4
1.1	Exposició de motius	6
1.2	Persones participants	7
1.3	Objectius del Protocol	8
1.4	Metodologia	9
1.5	Requisits i compromisos per implementar el Protocol	10
1.6	Aproximació a les violències sexuals en espais festius	12
2	PROTOCOL MARC	15
2.1	Introducció	16
2.2	Principis del Protocol	17
2.3	Festes on s'ha d'implementar el Protocol	18
2.4	Actors, Rols i Responsabilitats	19
2.5	Prevenició i Sensibilització	20
2.5.1	Campanya Comunicativa	20
2.5.2	Formacions	25
2.5.3	Espais de festa	26
2.5.4	Programació	28
2.5.5	Reunions prèvies i posteriors	28
2.6	Detecció	30
2.7	Actuació i Atenció	33
2.8	Recuperació i Reparació	38
2.9	Circuit de suport per agressions lgtbifòbiques	39
2.10	Comissió de Seguiment i Avaluació	41
3	RESUM DEL CIRCUIT	43
4	Bibliografia	45

1 PRESENTACIÓ

- ① EXPOSICIÓ DE MOTIUS
- ① PERSONES PARTICIPANTS
- ① OBJECTIUS DEL PROTOCOL
- ① METODOLOGIA
- ① REQUISITS I COMPROMISOS
- ① APROXIMACIÓ A LES VIOLÈNCIES SEXUALS EN ESPAIS FESTIUS

PRESENTACIÓ

L'Ajuntament de Molins de Rei té el ferm compromís de treballar per eradicar qualsevol tipus de violència i la voluntat de desplegar **polítiques contra les violències que pateixen les dones**, incloses totes aquelles persones que pateixen **discriminació per la seva diversitat sexual o de gènere** al nostre municipi.

El consistori ha estat treballant en el primer **Protocol d'actuació davant les violències sexuals en espais festius** gràcies a la participació i la col·laboració **d'associacions i moviments socials** molt vinculats a espais d'oci i d'autogestió de festes pròpies de les entitats.

Aquesta col·laboració per poder dur a terme les diferents accions que contempla el protocol és possible gràcies a **la voluntat de totes les ciutadanes** de la vila que de manera directa o indirectament prenen la **responsabilitat de prevenir i detectar** situacions que puguin derivar en qualsevol tipus **d'agressió o de violència de gènere**.

El document que aquí presentem estableix un **marc d'actuació** per prevenir, detectar i resoldre els casos d'assetjaments i agressions sexuals, i eradicar aquestes conductes que massa sovint es produeixen en aquests **espais d'oci**.

Els principals objectius del protocol són:

- ☑ **Informar, formar i sensibilitzar** totes les persones de l'Ajuntament Molins de Rei en matèria d'assetjament sexual i per raó de sexe o d'orientació sexual, i donar pautes per identificar aquestes situacions, prevenir-les i evitar que es produeixin.
- ☑ Disposar de **l'organització específica** i determinar procediments àgils d'intervenció i d'acompanyament per tal d'atendre i resoldre aquestes situacions amb la màxima celeritat i dintre dels terminis que estableix aquest protocol.
- ☑ Garantir la **seguretat**, la **integritat** i la **dignitat** de les persones afectades.
- ☑ Aplicar, en tot moment, les mesures que en cada cas siguin adients per **protegir les víctimes** i acabar amb l'assetjament i, si escau, aplicar les mesures sancionadores pertinents.
- ☑ Garantir la **confidencialitat** de les persones afectades.

Amb l'aprovació d'aquest protocol interpel·lem totes les entitats, associacions i tota la població en general a **combatre aquestes actituds** i així millorar la convivència de totes les persones, i poder gaudir **lliurement de les festes** i de tots els espais de la nostra vila.

L'Ajuntament té el ferm compromís de treballar per eradicar qualsevol tipus de violència

El Protocol s'ha treballat gràcies a la participació i la col·laboració d'associacions i moviments socials

Estableix un marc d'actuació per prevenir, detectar i resoldre els casos d'assetjaments i agressions sexuals

Interpel·lem totes les entitats, associacions i la població en general a combatre aquestes actituds i poder gaudir lliurement de les festes

**Ajuntament
de Molins de Rei**

Laura Munt Gutiérrez

Regidora Feminismes i Alliberament
LGTBI.

Carles Ros Figueras

Regidor Cultura.

1.1 EXPOSICIÓ DE MOTIUS

En els darrers anys s'està posant sobre la taula que els **contextos d'oci festiu** són un dels espais on les **violències sexuals** cap a les dones gaudeixen de més **impunitat**. Els col·lectius feministes de base porten temps denunciant els comportaments masclistes en aquests espais, visibilitzant, definint i endreçant les diferents formes de violències sexuals que s'hi manifesten.

Una de les eines que està sorgint per combatre aquestes violències sexuals des d'aquests mateixos col·lectius feministes en espais autogestionats són el **processos d'elaboració** i realització de **Protocols**. En aquest sentit, les administracions, el personal tècnic i els càrrecs polítics, els estan promovent posant en valor la importància del treball comunitari i des d'una perspectiva de gènere en aquests espais festius.

Les administracions estan posant en valor la importància del treball comunitari i des d'una perspectiva de gènere en aquests espais festius

Els Protocols procuren interpel·lar i fer participar a les persones que organitzen la festa, a les entitats, als col·lectius i **associacions de dones i feministes, i a col·lectius i persones LGTBI**.

Sabem que les desigualtats de gènere, les violències sexuals, les discriminacions a persones Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transgènere, Intersexuals i, en general, persones amb identitats i expressions de gènere i preferències sexuals no normatives, no les podem revertir aquí en la seva totalitat. En aquest sentit, l'acció política, les campanyes o els Protocols són un granet de sorra més en pro dels drets i de les **llibertats de les persones vulnerabilitzades** que més pateixen aquest tipus de discriminacions i violències.

Els Protocols procuren interpel·lar i fer participar a les persones que organitzen la festa, a les entitats, als col·lectius i associacions de dones i feministes i a col·lectius i persones LGTBI

Les festes populars són espais molt arrelats i estimats al nostre territori, aportant precisament consciència i creació de teixit associatiu, producció cultural i artística. Per aquest motiu, perquè ens estimem les festes populars i tradicionals, volem que siguin **espais de llibertat**, de gaudir, de qualitat i de respecte cap a totes les persones que en formen part. Tothom ha d'estar convidat i sentir-se a gust a la festa. Les dones de totes les edats han de sentir-se bé a les festes, han de poder moure's amb llibertat sense por a patir agressions sexistes i les persones amb **diversitats de preferències sexuals o d'expressions de gènere**, han de poder mostrar-se i viure la festa amb normalitat sense por a ser jutjades o discriminades.

Precisament perquè ens estimem i volem que siguin espais de llibertat per a tothom aquest Protocol és un **recurs tècnic** que ha de generar que els contextos de festes populars no siguin espais on les agressions sexistes es manifestin amb més impunitat.

Volem que les festes siguin espais de llibertat, de gaudir, de qualitat i de respecte cap a totes les persones que en formen part

No ens ha de fer por parlar de les violències sexuals en aquests contextos i s'ha d'afrontar la problemàtica de cara, visibilitzant aquelles violències més normalitzades i promovent **ambients i campanyes** que facilitin espais de llibertat. Ha de servir perquè el territori en general es sensibilitzi sobre la problemàtica, animant que **les entitats i les persones que organitzen les festes** es posicionin activament davant aquesta problemàtica i, que entre totes i tots, puguem gaudir d'una **festa lliure d'agressions sexistes i lgtbifòbiques**.

1.2 PERSONES PARTICIPANTS

El Protocol s'ha elaborat conjuntament amb moltes persones que han col·laborat en diversos moments del procés i a través de diferents canals. També ha estat possible gràcies a totes les dones dels **col·lectius feministes** i **persones LGTBI**¹ d'arreu, que han compartit els materials, les experiències i els documents necessaris per a l'elaboració de Protocols comunitaris.

En aquest Protocol han participat activament en l'elaboració:

Coordinació, redacció i dinamització

Equip Observatori Noctàmbul@: Ana Burgos García (Coordinadora Noctàmbul@s), Carla Vall Duran (Tècnica Noctàmbul@s), Ivet Oriols Vadell (Tècnica Noctàmbul@s), Otger Ametller Gutiérrez (Coordinador Departament Prevenció FSC), Pau Zabala Guitart (Tècnic Noctàmbul@s referent Protocol de Molins de Rei).

Aquest treball ha estat possible gràcies a totes les dones dels col·lectius feministes i persones LGTBI d'arreu

Grup Motor

Laura Munt Gutierrez (Regidora Feminismes i Alliberament LGTBI)
Carles Ros Figueras (Regidor Cultura i Joventut)
Mercè Montero Gorro (Cap Negociat Sanitat i Salut Pública i psicòloga SIAD Molins de Rei)
Joaquim Expósito Mateo (Cap Negociat Joventut i infància)
Francesc Frigola Quintana (Tècnic Cultura)
Sandra Ortigosa Martínez (Guàrdia Urbana)
Eva Palasí Luna (Tècnica Feminismes i Alliberament LGTBI)
Pau Zabala Guitart (Tècnic Noctàmbul@s referent Protocol de Molins de Rei)

Protocols essencials:

🔗 Protocol *Pobles Sec feminista*.

Comissió Participativa

Metal Defenders
Club de Judo Molins de Rei
AE Jaume Vicens Vives
Les heures
L'Agrup
Dones a títol individual

🔗 *Protocolo local de actuación ante las agresiones machistas que se manifiestan en espacios de ocio y festivos del Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz.*

🔗 *Protocol d'actuació estand Barcelona antimasclista La Lali Jove.* Ajuntament de Barcelona.

🔗 *Protocol "No callem" contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat.* Ajuntament de Barcelona.

🔗 *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci.* Generalitat de Catalunya.

I la resta de persones **entrevistades**, persones anònimes que han omplert els **qüestionari** i les que han participat a les **activitats** realitzades durant l'elaboració del Protocol.

¹ Abreviació extreta de les sigles Lesbianes, Gais, Trans, Bisexuals i Intersexuals.

1.3 OBJECTIUS DEL PROTOCOL

L'objectiu principal d'aquest Protocol és el d'aportar un recurs tècnic que serveixi com a eina per **combatre les violències sexuals als espais d'oci festiu** i generar així, **espais de llibertat**.

Concretament ha de servir i ser implementat a les festes populars de Molins de Rei.

Els **objectius específics** són els següents:

Objectiu	Descripció
1	Generar espais de llibertat en contextos de festes populars. En especial per a les dones i persones LGTBI.
2	Prevenir, sensibilitzar i formar a totes les persones implicades activament en les festes populars perquè puguin esdevenir agents detectors/es i informadors/es en situacions de violències sexuals als espais festius.
3	Dotar de recursos específics de prevenció, detecció, atenció i reparació en l'abordatge de les violències sexuals als espais d'oci.
4	Identificar, visibilitzar i actuar sobre aquelles violències sexuals més normalitzades i invisibilitzades que pateixen les dones i persones LGTBI en els espais d'oci.
5	Promoure la coresponsabilitat de totes aquelles persones que formen part de la festa per eradicar els comportaments, les actituds i les manifestacions masclistes i lgtbifòbiques.
6	Promoure el punt de vista, la presa de decisions i l'acció de les dones i de les persones LGTBI en els espais d'oci.
7	Incorporar la perspectiva de gènere a tots els àmbits i espais que interaccionen en el disseny, l'organització i la implementació de les festes populars i promoure, així, la transversalitat de gènere.

1.4 METODOLOGIA

Aquest Protocol s'ha realitzat a través de **metodologies participatives** aplicades en els moments de recerca d'informació, d'anàlisi de la situació, de comprensió de la realitat i de recull de propostes.

Un dels objectius principals de la metodologia és **promoure la legitimitat democràtica**² a través d'implicar en la presa de decisions a personal tècnic de l'administració i a persones i col·lectius de base. També s'ha procurat promoure que les persones que organitzen les festes participin i es facin seu el Protocol.

És important destacar que al llarg del procés s'han realitzat **qüestionaris** sobre percepció de les violències sexuals i dinàmiques d'oci, activitats d'**observació participant** als espais públics de Molins de Rei, **grups de treball participatius** amb població i personal tècnic i una **Comissió Política** amb càrrecs electes. Al llarg d'aquestes activitats s'ha anat recollint informació per a la Diagnosi, per definir els eixos de treball i pel Protocol final.

Tanmateix, s'ha considerat prioritari establir un **consens ideològic** per marcar els límits i les potencialitats basades en una **perspectiva de gènere o feminista**. S'ha procurat tenir en compte una mirada interseccional³ de les desigualtats i també una perspectiva que impliqui i tingui en compte a les persones LGTBI com a agents vulnerabilitzats que pateixen les violències relacionades amb el gènere. En aquest sentit, al llarg del procés d'elaboració s'han dut a terme **accions formatives** en les sessions dels diferents grups de treball.

A nivell d'estructura organitzativa, s'han realitzat tres grups de treball: un **Grup Motor** format per personal tècnic del diferents municipis, una **Comissió Participativa** formada per població en general que és d'on han sorgit els eixos de treball i les propostes principals del Protocol i una **Comissió Política** amb representants de l'Equip de Govern.

Aquest procés ha tingut una durada de **10 mesos**, iniciat a juny de 2018 i finalitzat amb l'aprovació de l'esborrany final a març del 2019. La metodologia emprada està detallada amb més profunditat a l'Annex del Protocol.

Un dels objectius principals és promoure la legitimitat democràtica a través d'implicar en la presa de decisions a personal tècnic de l'administració i a persones i col·lectius de base

És prioritari establir un consens ideològic per marcar els límits i les potencialitats basades en una perspectiva de gènere o feminista

La Comissió Participativa està formada per població i entitats del municipi i és d'on han sorgit els eixos de treball i les propostes principals del Protocol

Per aprofundir:

- ① *Guia per dissenyar i executar processos participatius en l'àmbit municipal.* Guies breus de participació ciutadana, Generalitat de Catalunya.
- ① *Guia per a l'elaboració de Protocols davant les violències sexuals en espais públics d'oci.* Sèrie Benestar i Ciutadania. Diputació de Barcelona.

² **Legitimitat democràtica:** Consens dels membres de la comunitat política institucional amb la societat civil per acceptar l'autoritat vigent i les decisions que finalment es prendran i s'implementaran. Per promoure aquest consens i la posterior obediència a l'autoritat, és fonamental el procés, els mecanismes i els requisits adoptats per tal que la societat civil es cregui que s'han de complir les lleis i les polítiques establertes per l'autoritat.

³ **Perspectiva interseccional:** El fenomen pel qual cada individu pateix opressió o ostenta privilegi en base a la seva pertinença a múltiples categories socials. És una mirada que integra les diferents formes de desigualtats que generen dominació, opressió i discriminació i que interaccionen amb les desigualtats de gènere a la societat on vivim. Sobretot es té en compte, per exemple, les desigualtats de classe, d'ètnia, de diversitat funcional, de vellesa o de procedència.

1.5 REQUISITS I COMPROMISOS PER IMPLEMENTAR EL PROTOCOL

Aquest Protocol està dissenyat perquè pugui desenvolupar-se a través d'una implementació **activa, qualitativa, crítica i constructiva** al llarg del temps.

Per aquest motiu, l'Ajuntament de Molins de Rei s'ha compromès a complir uns **requisits mínims** per poder implementar-lo amb qualitat.

El llistat que s'exposarà a continuació, és una proposta de mínims. A mesura que vagi passant el temps, l'Ajuntament pot millorar i ampliar el Protocol conjuntament amb les entitats de Molins de Rei i a través del Comissió de Seguiment.

En aquest sentit, l'apartat de **Guia d'accions a promoure** de l'Annex del Protocol, és **una eina de suport** perquè el municipi pugui desenvolupar més accions relacionades amb el mateix.

A continuació s'exposen els requisits mínims que haurà d'assumir l'**Ajuntament de Molins de Rei**:

Protocol està dissenyat perquè pugui desenvolupar-se a través d'una implementació activa, qualitativa, crítica i constructiva al llarg del temps

Requisit	Descripció
1	Aprovació per Ple Municipal del present Protocol d'actuació davant violències sexuals en espais festius.
2	Implementar la Campanya comunicativa desenvolupada al Protocol.
3	Adherir-se al Manifest per unes festes lliures d'agressions sexistes desenvolupat al Protocol.
4	Adherir-se al Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci de la Generalitat de Catalunya ⁴ .
5	Implementar les formacions mínimes establertes pel Protocol.
6	Desenvolupar el marc normatiu corresponent perquè les entitats que vulguin organitzar festes als espais públics garanteixin que una persona de l'entitat ha rebut la formació mínima d' Agent Interlocutor/a del Protocol .
7	Desenvolupar el marc normatiu corresponent per garantir que un requisit que han de complir les empreses de seguretat que contracti l'Ajuntament per festes populars és que han d'estar adherides al Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci de la Generalitat de Catalunya.
8	Definir una figura tècnica com a Referent del Protocol al municipi.
9	Crear un Comissió de Seguiment del municipi per avaluar i millorar el Protocol.
10	Garantir una partida econòmica del pressupost anual per disposar dels recursos necessaris per implementar el Protocol.

⁴ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2019, p. 17)

A part dels compromisos i requisits mínims s'han definit els següents **actors i compromisos** que hauran d'assumir:

Actors	Compromisos
ENTITATS ORGANITZADORES⁵	Adherir-se al Manifest , rebre la formació d'agents detectors, disposar d'un Agent Interlocutor/a i implementar el Protocol.
PERSONAL CONTRACTAT	Tot el personal que participi o que es contracti (artistes, tècniques/cs, etc.) per la festa ha de saber de l'existència del Protocol i del Manifest, s'ha de comprometre a no promoure missatges ni actituds masclistes ni lgtbifòbiques i ha de fer cas de les indicacions de les persones de l'organització o pels actors específics del Protocol (Equip Punt Lila, Referent del Protocol o l'Agent Interlocutor/a).
SEGURETAT PRIVADA	Han d'estar adherides al Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci de la Generalitat de Catalunya per poder ser contractats per l'Ajuntament.

⁵ Qualsevol entitat que organitzi una activitat festiva a l'espai públic.

1.6 APROXIMACIÓ A LES VIOLÈNCIES SEXUALS EN ESPAIS FESTIUS

Per entendre com operen i es manifesten les violències sexuals en els entorns d'oci, cal establir en primer lloc que la mirada de la qual partim és que a la nostra societat existeixen unes **desigualtats de gènere** fonamentades en un marc de relacions de poder **heteoropatriarcal**⁶.

Aquestes desigualtats i conseqüent reproducció dels estereotips de gènere en les diferents esferes i escales de la nostra societat, són les que provoquen les **violències sexuals**. A l'Annex del Protocol hi ha una ampliació del marc teòric que explica aquesta perspectiva.

Si es posa el focus en les dinàmiques pròpies de les desigualtats de gènere, de les violències de gènere i de **les violències sexuals en espais d'oci i consum de drogues**, podem extreure un seguit de conclusions principals que cal tenir en compte per entendre com funcionen.

✂ MERCANTILITZACIÓ DEL COS SEXUAT DE LES DONES

Les dones i l'ús dels cossos estereotipats són utilitzats de manera **sistemàtica** als entorns d'oci i especialment als locals d'oci nocturn com a part del **producte** de reclam.

✂ VIOLÈNCIA SEXUAL NATURALITZADA, NORMALITZADA I GENERALITZADA

Les violències sexuals enteses com a limitació de la llibertat sexual de les dones i de persones LGTBI i en forma **d'agressions sexuals de tot tipus**, intensitats i freqüències estan **normalitzades** a la nostra societat. També hi ha una percepció hegemònica de **justificació de les violències sexuals** com a fenomen de naturalesa humana que no es pot canviar, que és intrínsec als comportaments masculins. Aquesta visió es troba generalitzada en els discursos i en les pràctiques de la vida quotidiana.

✂ HIPERSENSIBILITAT PER PART DELS HOMES I AGRESSOR FANTASMA

Les violències sexuals als homes són **de caràcter puntual** i no sistèmica. Hi ha una resposta a la defensiva, de relativització i de menyspreu de molts homes cap a les agressions envers les dones. La majoria d'homes afirmen que mai han agredit però, en canvi, hi ha moltes dones que han patit agressions per part d'homes

✂ MIRATGE DE LA IGUALTAT

Entre les noies joves opera l'anomenat "miratge de la igualtat" que sostindria que les dones, en el context i societat actual, poden divertir-se lliurement i sense perill d'igual manera que els homes. És interessant, però, analitzar com en un context en el qual se li atribueix la **responsabilitat de la violència a les dones**, aquestes se senten interpel·lades en parlar de sexisme com si es tractés d'una acusació cap a elles i, per

Les desigualtats i la conseqüent reproducció dels estereotips de gènere és el que provoca les violències sexuals

Exemples:

👉 Campanyes de discoteques on el reclam és l'intercanvi de pràctiques sexuals a canvi d'alcohol o les entrades gratuïtes per a les dones a les discoteques.

👉 Normalització dels comentaris sexuals no desitjats (*floretes* o *"piropos"*), justificació de les agressions sexuals per part dels homes com a causa incontrolable d'arrel biològica, cultura de la violació, estigma de puta, d'escalfabraguetes i d'estreta.

👉 Els discursos neomasclistes o els resultats esbiaixats de les enquestes de percepció en les quals hi ha més gent que afirma patir i veure les violències sexuals i, en canvi, pocs homes admeten exercir-la.

👉 La percepció social de mantenir relacions sexuals amb diferents persones les conseqüències seran desiguals entre nois i noies. A les noies se les castiga socialment i als nois se'ls premia (La "fresca" i el "triomfador").

⁶ **Heteropatriarcat**: Model de societat hegemònic de construcció social, històrica, econòmica, colonial, cultural i psicològica que es basa en una relació de poder dels homes sobre les dones, de les categories de les masculinitats per sobre de les de la feminitat i de la construcció d'aquestes en un marc de relacions heterosexuales com a norma social, de sexualitat i familiar.

tant, haguessin de donar una resposta defensiva. Aquesta idea serà fonamental a l'hora d'orientar les **accions preventives**. És molt important no caure en accions que **limitin la llibertat** de les dones, sinó en el treball de les conseqüències i en les causes de les agressions.

✂ ELS CONTEXTOS D'OCI NOCTURN FACILITEN LA VIOLÈNCIA

En contextos d'oci festiu i sobretot nocturn, es conceben com espais on la idea del "tot s'hi val" i "són coses que passen" està molt estesa i normalitzada. La **responsabilitat es dilueix** a través del contextos grupals i de consum.

✎ Es freqüent trobar titulars de premsa on apareix la informació d'estar sota els efectes de l'alcohol en comptes d'anomenar el sistema patriarcal que legitima les violències.

✂ LA DROGA MÉS PRESENT EN SITUACIONS DE VIOLÈNCIA SEXUAL ÉS L'ALCOHOL

L'alcohol, com a droga depressora, per una banda, pot reduir i fer desaparèixer la capacitat de reacció de la persona agredida i, per l'altra, pot actuar com a desinhibidor i **facilitador** per a la persona potencialment agressora. Hi ha una tendència a situar el detonant de la **violència sexual en la substància** i no en la subjectivitat i en el **marc social sexista**.

✎ En context de consum d'alcohol o altres drogues es sol justificar i minimitzar l'agressió comesa per un home "es que anava borratxo", mentre es culpabilitza a la dona que n'ha estat víctima per "anar borratxa".

✂ EL CONSUM CULPABILITZA A LES DONES PERÒ LEGÍTIMA I DESRESPONSABILITZA ALS HOMES

Existeix una percepció social, col·lectiva i fins i tot en la jurisprudència, que davant una situació de violència el **consum de substàncies penalitza i culpabilitza les dones** i legitima i desresponsabilitza als homes. Així, el consum de drogues funciona com un **atenuant per a les persones agressores** i com agreujant per a les persones agredides.

✎ Des dels mitjans de comunicació s'ha promogut l'alarma social vers la utilització del "burundanga" com a droga per cometre agressions sexuals premeditades.

✂ LA MAJORIA D'AGRESSIONS SEXUALS SÓN DE TIPOLOGIA OPORTUNISTA I NO DE TIPOLOGIA PREMEDITADA

Contràriament a l'opinió generalitzada, les agressions sexuals més freqüents són per part d'homes que les exerceixen cap a una persona amb **escassa o nul·la capacitat de reacció** degut a un **consum voluntari** de substàncies. Són persones que potser no tenien la intenció de cometre una agressió, però que es troben en l'**oportunitat** de fer-la i la duen a terme. També existeixen les agressions premeditades, que gaudeixen de més publicitat en els mitjans de comunicació, que són un dels operadors de la cultura de la violació, però que no són les més habituals.

✎ El 81% de les dones que han patit agressions sexuals, han estat exercides per part de persones conegudes: parelles, ex-parelles, amics, coneguts i familiars⁸.

✂ PARLAR DE CONSENTIMENT NO ÉS SUFICIENT I POT SER PROBLEMÀTIC

Existeixen moltes agressions sexuals on **no hi ha una negativa clara** davant l'agressió que es comet. És habitual, sobretot en **parelles heterosexuales**, que existeixi consentiment, però no una relació sexual desitjada.

En primer lloc, el fet d'haver de donar un consentiment pressuposa un **rol actiu de l'home** i un **rol passiu i reactiu de la dona** que ha de donar resposta a una demanda de l'home. Aquesta dinàmica no trenca amb la **jerarquia de gènere**.

⁸ (MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD, 2015, p. 301)

En segon lloc, una vegada més es posa el focus a la dona atribuïnt-li la responsabilitat d'haver de donar una resposta clara davant un home, enlloc de posar la **mirada en els comportaments dels homes**.

En tercer lloc, les respostes de les dones estan molt condicionades per un seguit d'estigmes que limiten les seves llibertats sexuals, definint així les múltiples respostes que poden donar en un rang que va des de **l'estigma de puta** fins a **l'estigma d'estreta**.

Finalment, les condicions que es poden donar per expressar una resposta clara i lliure de consentiment són difícilment generades, ja que és habitual que aquestes estiguin molt condicionades per altres formes de **violències de gènere** més implícites i subtils, com poden ser la psicològica, l'ambiental, la social o la simbòlica. Sobretot en relacions de parella o de relacions sexuals esporàdiques amb coneguts.

✂ LA CONFIGURACIÓ DELS ESPAIS D'OCI I ELS DESPLAÇAMENTS CONDICIONEN I LIMITEN LA LLIBERTAT DE MOVIMENT DE LES DONES ALS ESPAIS PÚBLICS

És majoritària entre les dones, que **la percepció d'inseguretat o de llibertat** està molt condicionada per la configuració i el **disseny dels espais d'oci** i de l'urbanisme en general. També en els **desplaçaments** per espais públics. Això genera por, inseguretat i un seguit d'estratègies que les dones procuren utilitzar per minimitzar i evitar espais, rutes i horaris. La **cultura de la violació**, l'anomenada construcció del **terror sexual**⁷, conjuntament amb la falta de perspectiva de gènere en el disseny dels espais públics i locals d'oci, és una de les causes d'aquesta **limitació de les llibertats sexuals** de les dones.

✂ APRENTATGE DE LA SEXUALITAT TABÚ, HETERONORMATIVA I MASCLISTA.

A l'arrel de les violències sexuals, hi trobem uns **aprenentatges de la sexualitat** basats en **missatges diferencials** a noies i a nois en un marc de relacions de poder **heteropatriarcal**. La sexualitat no es treballa obertament des d'una mirada basada en el plaer de compartir, en el desig i en el bon tracte. La manera d'aprendre els codis, els rituals i les pràctiques sexuals està basada en la mirada que promou la **pornografia hegemònica**: falocentrisme, coitocentrisme, heteronormativitat, violència masclista i dona objecte passiva al servei de l'home subjecte actiu.

✎ Alguns conceptes que permeten construir un significat sobre el consentiment lliure d'estereotips i marques de gènere són el fet que sigui: lliure, sobri, entusiasta, sense coerció, honest, actiu, reversible, empàtic, basat en el desig mutu, etc.

✎ Les marxes exploratòries⁹ són una tècnica de recerca qualitativa que permet identificar els elements urbanístics d'un territori en base a la percepció de seguretat i llibertat per transitar l'espai públic.

✎ L'educació sexual i afectiva amb perspectiva de gènere segueix essent un tema en el que cal treballar per tal de que arribi a tota la població, en especial l'adolescent.

Per aprofundir:

- ① 5o Informe Observatorio Noctambul@s, 2017-18. Capítol 2. "Ideario sobre las violencias sexuales y el consumo de drogas en contextos de ocio nocturno"¹⁰.

⁷ Nerea Barjola proposa el concepte "**terror sexual**" per definir la construcció del sistema de control patriarcal sobre el cos de les dones, disciplinant i coartant-ne la llibertat a través de la instauració de la por a ser violada i la culpabilització de les dones respecte a les emocions, actituds, plaers i activitats (BARJOLA, 2018).

⁹ Consultar Col·lectiu Punt 6: <http://www.punt6.org/2017/11/20/aclaraciones-metodologicas-marchas-exploratorias-y-recorridos-de-reconocimiento/>

¹⁰ (OBSERVATORIO NOCTAMBUL@S, 2018, p. 12)

2 PROTOCOL MARC

- ☑ INTRODUCCIÓ
- ☑ PRINCIPIS DEL PROTOCOL
- ☑ FESTES ON S'HA D'IMPLEMENTAR
- ☑ ACTORS, ROLS I RESPONSABILITATS
- ☑ PREVENCIÓ I SENSIBILITZACIÓ
- ☑ DETECCIÓ
- ☑ ACTUACIÓ I ATENCIÓ
- ☑ RECUPERACIÓ I REPARACIÓ
- ☑ CIRCUIT DE SUPORT PER AGRESSIONS LGTBIFÒBIQUES
- ☑ COMISSIÓ DE SEGUIMENT I AVALUACIÓ

2.1 INTRODUCCIÓ

Aquest capítol explica **com s'haurà de dur a terme** el Protocol a Molins de Rei. Està estructurat per apartats segons les condicions i eixos acordats per facilitar una implementació de qualitat i efectiva. A continuació els acords adoptats:

- ☑ Hi ha **principis** comuns que regeixen el Protocol.
- ☑ S'implementarà a les Festes que decideixi el Comissió de Seguiment segons **criteris d'importància**, nombre aproximat de persones **participants** i **recursos** destinats.
- ☑ Es defineixen els principals **actors**¹¹ i **agents**¹² **socials implicats**, els rols que han d'adoptar, les responsabilitats i com s'han de coordinar.
- ☑ Està emparat per la Llei (5/2008) del **dret de les dones a eradicar la violència masclista**: prevenció i sensibilització, detecció, atenció, recuperació i reparació¹³.
- ☑ S'incorpora una **mirada LGTBI** amb la informació necessària sobre les situacions, casos que es poden donar i on es poden derivar. Està emparada amb la Llei (11/2014) per a garantir els **drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals** i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia¹⁴.
- ☑ Es complementa i coordina amb el **Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci** de la Generalitat de Catalunya¹⁵.
- ☑ Hi ha un **circuit específic** i adaptat per atendre les situacions que es puguin produir durant les festes amb els serveis on es poden derivar els casos, de forma integrada al **circuit contra la violència masclista** municipal i serveis específics que l'articulen.
- ☑ S'estableix un grup de treball, coordinació, seguiment i avaluació sobre el Protocol que serà l'anomenada **Comissió de Seguiment**.

El Protocol està estructurat segons els eixos estratègics marcats per la Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista: prevenció i sensibilització, detecció, atenció, recuperació i reparació

Es complementa i coordina amb el Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci de la Generalitat de Catalunya

S'estableix un grup de treball, coordinació, seguiment i avaluació sobre el Protocol que serà l'anomenada Comissió de Seguiment

¹¹ **Actors socials**: subjectes, grups d'individus o entitats que assumeixen rols, la representació de determinats interessos i que treballen per aconseguir determinats objectius. Els actors socials són subjectes actius que incideixen a la comunitat en la que intervenen. Les seves accions tenen significats i porten valors.

¹² **Agents socials**: institucions, grups, associacions i organitzacions que directa o indirectament contribueixen al processos de socialització. Per exemple, la família, l'escola, els grups d'iguals, els mitjans de comunicació, l'estat, etc. són agents de socialització.

¹³ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009).

¹⁴ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2016).

¹⁵ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2019).

2.2 PRINCIPIS DEL PROTOCOL

1 ESPAI DE LLIBERTAT

La festa ha de ser un espai de gaudi, de compartir i de promoció del respecte. Ha de garantir els drets i les llibertats de totes les persones que en formen part.

2 CORRESPONSABILITAT

Totes les persones que participen a la festa són agents actius en pro de la llibertat i poden fer quelcom davant les diferents situacions d'agressions que es puguin produir. Promou el suport mutu i la solidaritat.

3 ATENCIÓ PRIORITÀRIA

A les persones que pateixen les agressions, en especial a dones i persones LGTBI.

4 REBUIG DE LES AGRESSIONS

Ha de ser ferm, contundent i de resposta comunitària sobre totes les diferents formes d'agressions masclistes, sexuals i lgtbifòbiques.

5 SENSIBILITAT, CURA I BONA TRACTE

Totes les accions s'han d'entendre des d'una mirada que les violències de gènere són un problema sistèmic i molt greu a la nostra societat. No són fets puntuals. Cal tenir empatia cap a les persones que pateixen agressions, fomentar la cura i el bon tracte cap a elles.

6 NO CULPABILITZAR A LES PERSONES QUE PATEIXEN LES AGRESSIONS

La responsabilitat sempre és de la persona que ha comès l'agressió. Res justifica una agressió.

7 CONFIDENCIALITAT

S'ha de garantir el dret a la privacitat i el dret a la protecció de les dades personals que es tinguin coneixement en virtut dels fets.

8 PUBLICITAT

Els actors que intervinguin en l'aplicació del Protocol, han d'explicar l'existència del mateix, dels espais, les campanyes i els mitjans disponible que ofereix aquest recurs tècnic.

2.3 FESTES ON S'HA D'IMPLEMENTAR EL PROTOCOL

A continuació es relaciona el **llistat de festes de Molins de Rei** on s'ha d'**implementar** el Protocol i les **accions** que s'hauran de dur terme en cada cas. Aquestes estan desenvolupades en els següents apartats del present document.

La **Comissió de Seguiment** podrà definir el mínim d'accions que es poden implementar a altres festes que no siguin les que a continuació estan definides.

ACCIONS DEL PROTOCOL										
Festa	Campanya Comunicativa	Punt Lila	Formació entitats agents detectors/es	Agent Interlocutor/a entitats	Parelles itinerants	Assessorament Programació	Lectura Manifest	Compromís artistes i professionals	Reunions prèvies i posteriors	Disseny dels espais
FESTA MAJOR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
FESTES DE PRIMAVERA	✓		✓	✓		✓	✓		✓	
FIRA	✓		✓	✓			✓			
CARNAVAL	✓	✓	✓	✓			✓		✓	
CAP D'ANY	✓	✓	✓	✓			✓		✓	
SANT JOAN	✓		✓	✓			✓			
ESPORTISSIM	✓						✓			

2.4 ACTORS, ROLS I RESPONSABILITATS

Els **actors** que poden interactuar durant la festa i els **rols** a desenvolupar per implementar el Protocol, són els següents:

Actor	Rols	Responsabilitats
ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL	Liderar la implementació del Protocol.	Garantir la implementació del Protocol i de les accions a dur a terme definides pel mateix com, per exemple, la Campanya comunicativa, la Comissió de Seguiment, la persona Referent del Protocol, les formacions mínimes, etc.
REFERENT DEL PROTOCOL ¹⁶	Representant tècnica de l'Ajuntament encarregada de dur a terme la coordinació entre entitats i administració i la implementació dels acords adoptats al Protocol.	Donar compte a l'administració de les accions i acords que s'han d'anar realitzant per implementar el Protocol. Atendre i decidir com implementar accions més puntuals definides pel Protocol com, per exemple, on posar els materials elaborats, el Punt Lila, etc.
ENTITATS ORGANITZADORES	Participen activament a l'organització i implementació de les festes. Suport i ajuda per implementar el Protocol. Agents detectors.	Promoure la corresponsabilitat entre les persones que organitzen les festes. Ampliar la percepció i la sensibilitat per detectar i avisar .
AGENT INTERLOCUTOR/A DEL PROTOCOL	És l' enllaç de coordinació i traspàs d' informació entre l'administració i les entitats organitzadores de les festes respecte el Protocol. Ha de formar part de l' entitat que organitza qualsevol activitat festiva en espai públic. Haurà rebut una formació específica per poder desenvolupar aquet rol.	Garantir que totes les persones de l'entitat tenen coneixement del protocol i que saben on derivar les possibles situacions detectats. Coordinar-se amb la Referent del Protocol i amb els Serveis de Seguretat en els moments que s'hagin d'activar.
SEGURETAT I EMERGÈNCIES	Serveis de Polícia Local , Mossos d'Esquadra o Emergències Sanitàries. Serveis de Seguretat privada.	Garantir la seguretat de totes les persones que participen a els festes i atendre els casos i les situacions que se'ls requereixi. Han de saber de l' existència del Protocol i de com implementar-lo conjuntament amb les entitats organitzadores i amb l'Ajuntament.
PERSONAL CONTRACTAT	Estar informat de l'existència del Protocol, no promoure actituds ni comportaments masclistes i saber on avisar.	Promoure la corresponsabilitat a la festa, ampliar la percepció i la sensibilitat per detectar i saber on avisar .
POBLACIÓ	Participa activament o passivament a la festa. A través de la campanya de sensibilització , s'emplaça a totes les persones de la societat en general que promoguin un espai festiu de llibertat i en contra de les agressions sexistes.	Es demana ajuda per detectar situacions, informar-ne i oferir suport a la intervenció seguint els passos del Protocol.

¹⁶ A l'apartat "Comissió de Seguiment" hi ha les funcions més especificades.

2.5 PREVENCIÓ I SENSIBILITZACIÓ

Prevenció és el conjunt d'accions encaminades a **evitar** o **reduir** la incidència de la problemàtica de la **violència masclista** per mitjà de la reducció dels factors de risc, i impedir-ne així la normalització, i les encaminades a **sensibilitzar la ciutadania**, especialment les dones, en el sentit que cap forma de violència no és justificable ni tolerable¹⁷.

Sensibilització és el conjunt d'accions **pedagògiques** i **comunicatives** encaminades a generar canvis i **modificacions en l'imaginari social** que permetin avançar cap a l'eradicació de la violència masclista¹⁸.

El conjunt d'accions encaminades a la prevenció i a la sensibilització i que estan desenvolupades en el present apartat són les següents:

- ☑ Campanya Comunicativa i Manifest del Protocol.
- ☑ Formacions i tallers.
- ☑ Espais de festa.
- ☑ Principis bàsics de programacions de festes.
- ☑ Reunions prèvies i posteriors.

2.5.1 CAMPANYA COMUNICATIVA

El Protocol té una **Campanya comunicativa pròpia** realitzada des de l'Ajuntament de Molins de Rei i que ha estat elaborada conjuntament amb el Grup Motor i la Comissió Participativa durant el procés d'elaboració.

La campanya consta dels següents recursos:

- ☑ Creació de **la imatge corporativa**.
- ☑ Creació d'un **eslògan** de campanya amb un missatge principal i **missatges específics** en funció de temàtiques o espai de festa.
- ☑ Difusió del **manifest** per unes festes lliures de violències sexuals i lgtbifòbiques.
- ☑ Difusió d'un **fulletó informatiu resum** (díptic, tríptic, etc.) sobre el Protocol, els passos a seguir i el Circuit.
- ☑ **Impressió del Protocol** amb un format més divulgatiu.
- ☑ Altres **materials de suport** que decideixi elaborar la Comissió de Seguiment (cartells, lones, gots, polseres, banderoles, bosses, samarretes, etc.)

La **Comissió de Seguiment** del Protocol serà l'encarregat de decidir els recursos i materials que s'utilitzaran a cada festa on s'implementi el Protocol.

Campanyes de suport

☞ *La prevenció de la violència masclista a l'oci nocturn.* Recull de campanyes de la Generalitat Catalunya¹⁹.

☞ "El sexismo también sale de fiesta" i #EsViolenciaSexual de l'Observatori Noctàmbul@s.

☞ "Jo miro la Festa amb respecte, i tu?" del Consell Comarcal del Garraf.

☞ "Respecta'm" de l'Ajuntament de Tarragona.

☞ "Por unas fiestas libres de agresiones sexistas" de l'Ajuntament de Pamplona.

☞ "Cortando con la violencia sexual" de la Federación de Mujeres Progresistas.

¹⁷ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 33)

¹⁸ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 32)

¹⁹ (AGÈNCIA DE SALUT PÚBLICA DE CATALUNYA, 2017)

MISSATGES DE CAMPANYA

MISSATGE CENTRAL DE CAMPANYA		
Posició del missatges	Descripció	Llocs on s'han de posar
Complementari superior	Molins de Rei lliure de violències sexuals	
CENTRAL	VIVIM LA FESTA SENSE AGRESSIONS	
Complementari inferior	Suport mutu davant les agressions masclistes #VivimSenseAgressions	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Voluntat del municipi de promoure espais lliures de violències sexuals. Denunciar tot tipus d'agressions i en especial les masclistes. Centrar la mirada a la coresponsabilitat, en el fet que la festa es fa entre totes i tots. Promoure la solidaritat, l'ajuda i el suport cap a les persones que poden patir violències i la denuncia de les agressions que es puguin produir.	

MISSATGE ESPECÍFIC 1

Posició del missatge	Descripció	Llocs on s'han de posar
Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	Gots reutilitzables. Barres.
CENTRAL	L'ALCOHOL MAI JUSTIFICA UNA AGRESSIÓ	+ Espais definits per la
Complementari inferior	Noi, la borratxera no t'exculpa Noia, la borratxera no et culpa	Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Trencar la justificació de les agressions a través de l'alcohol. Explicar que quan es produeix una agressió, segons l'imaginari masclista, el consum d'alcohol actua com a atenuant cap a l'home agressor i com agreujant cap a la dona agredida. Interpel·lar ambdós gèneres.	

MISSATGE ESPECÍFIC 2

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
CENTRAL	NO M'INTERESSA LA TEVA OPINIÓ SOBRE EL MEU COS	
Complementari inferior	La radical idea que sosté que les dones són persones i no objectes sexuals	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Denunciar els comportaments masclistes normalitzats cap a noies de la barra. Èmfasi en les tipologies d'agressions més normalitzades. Relacionar una frase històrica del feminisme per reforçar la idea de la problemàtica sobre la sexualització i objectivació del cos de les dones.	

MISSATGE ESPECÍFIC 3

Complementari superior	Li atraus? Mostra entusiasme? És continuat? Et poses al seu lloc? T'ho ha dit verbalment?	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
CENTRAL	NOMÉS SÍ ÉS SÍ	
Complementari inferior	Vivim la festa sense agressions	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	

Justificació no visual	Centrar la mirada aprendre a entendre el desig de l'altra persona i no tan en esperar el consentiment. Promoure la visió d'un consentiment afirmatiu i actiu.
------------------------	---

MISSATGE ESPECÍFIC 4

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
CENTRAL	ESTÀS VEIENT O PATINT ALGUN TIPUS D'AGRESSIÓ?	
Complementari inferior	Suport mutu davant les agressions masclistes. Demana ajuda al Punt Lila, a les entitats que organitzen la festa o a serveis de seguretat	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Informar sobre els recursos d'atenció el protocol. Posar èmfasi en els diferents tipus d'agressions. No obligar a demanar ajuda sinó oferir-ne la possibilitat. Promoure la solidaritat, l'acció i els suport entre persones.	

MISSATGE ESPECÍFIC 5

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
CENTRAL	DE TORNADA A CASA NO VULL SER VALENTA, VULL SER LLIURE	
Complementari inferior	Per unes festes on ens movem en llibertat	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Crítica a la limitació de la llibertat de les dones en els desplaçaments i espais públics. Trencar amb la mirada de voler dones fortes i valentes i promoure espais de llibertat.	

MISSATGE ESPECÍFIC 6

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
CENTRAL	MOLESTAR I FER EL BAVÓS NO ÉS LLIGAR, ES AGREDIR	
Complementari inferior	T'ha demanat la teva opinió sobre el seu cos? T'ha dit que no i insisteixes? T'apropes massa a algú sense el seu permís? L'estàs mirant tota l'estona encara que no hagi rebut interès?	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Denúncia dels comportaments masclistes més normalitzats com a falses formes de lligar. Interpel·lar als homes que pensen que aquests rituals formen part de conductes per lligar i en canvi són agressions.	

MISSATGE ESPECÍFIC 7

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
CENTRAL	LA DIVERSITAT DE PREFERÈNCIES SEXUALS ÉS BENVINGUDA EN AQUESTA FESTA	
Complementari inferior	La lgtbifòbia no fa gràcia	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Missatge en positiu per incloure a les persones LGTBI a la festa. Denúncia de l'humor amb finalitzats homofòbiques.	

MISSATGE ESPECÍFIC 9

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	
CENTRAL	NO T'HA QUEDAT CLAR?	
Complementari inferior	No vull ballar és NO. Ara no és NO. Espera és NO. Millor anem a dormir és NO. Estic cansada és NO. Això no m'agrada és NO. Quedar-se quieta és NO. Em fas mal és NO. La teva parella també et pot agredir. El 81% de les agressions sexuals són exercides per homes coneguts.	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Missatge provocador dirigit principalment als homes i a visibilitzar la importància de les agressions sexuals en contextos de parella. Trencament del mite de l'home agressor desconegut. Pedagogia del consentiment i el desig.	

MISSATGE ESPECÍFIC 10

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	
CENTRAL	SI FAN BROMES AMB LA VIOLÈNCIA, NO ELS RIGUIS LES GRÀCIES	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
Complementari inferior	El masclisme i la lgtbifòbia no fan gràcia	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Visibilitzar i denunciar l'ús de violències més normalitzades com les bromes masclistes o per causa lgtbifòbica. Promoure un posicionament actiu en contra d'aquest tipus de comentaris,	

MISSATGE ESPECÍFIC 11

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	
CENTRAL	EL TEU SILENCI ET FA COMPLICE	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
Complementari inferior	Actua! Suport mutu davant les agressions masclistes. Demana ajuda al Punt Lila, a les entitats que organitzen la festa o als serveis de seguretat	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Explicar que el fet de no actuar no és neutral. Cal defensar un posicionament de rebuig ferm i contundent en contra de les violències sexuals. Animar a fer alguna cosa enfront les violències i explicar que existeixen recursos de suport per denunciar-ho. Promoure la solidaritat i l'ajuda mútua entre persones.	

MISSATGE ESPECÍFIC 11

Complementari superior	Vivim la festa sense agressions	
CENTRAL	SI ET VAS SENTIR AGREDIDA, ÉS QUE VA SER UNA AGRESSIÓ	+ Espais definits per la Comissió de Seguiment i Referent del Protocol.
Complementari inferior	Suport mutu davant les agressions masclistes. Demana ajuda al Punt Lila, a les entitats que organitzen la festa o als serveis de seguretat	
Informació de suport	900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24h	
Justificació no visual	Fomentar la credibilitat de les dones quan denuncien agressions. Promoure la sororitat entre dones. Explicar que es pot demanar ajuda als diferents recursos.	

MANIFEST DEL PROTOCOL

El manifest del Protocol s'haurà de llegir o difondre en el marc de les festes populars i si la persona referent de Protocol ho pacta, també a l'inici de cada jornada festiva. També es preveu fer la lectura del manifest a l'endemà si s'ha comès una agressió sexista.

Les entitats que organitzen la festa hauran d'adherir-se al Manifest.

A l'Annex del Protocol hi ha el manifest unitari que ha acceptat l'Ajuntament de Molins de Rei.

2.5.2 FORMACIONS

El Protocol contempla una **mínima formació** prèvia a les festes que són obligatòries i unes formacions que seran complementaries. La **Comissió de Seguiment** decidirà cada any, en funció de les necessitats i dels recursos, quines de les obligatòries s'han de repetir abans de les festes i quines es poden fer de complementàries. També podrà definir altres actors o agents que hagin de rebre la formació corresponent.

FORMACIONS OBLIGATÒRIES		
Perfil	Durada mínima	Objectius
ENTITATS ORGANITZADORES	4h	☒ Incorporar la mirada de gènere per entendre les causes de les violències sexuals. ☒ Identificar els tipus de violències sexuals i les intensitats. ☒ Saber detectar possibles situacions d'agressions sexistes i lgtbifòbiques. ☒ Coordinar-se i conèixer els altres serveis i recursos disponibles ☒ Entendre els principis del Protocol i els d'atenció. ☒ Entendre els passos a seguir. ☒ Saber derivar.
AGENT INTERLOCUTOR/A DEL PROTOCOL	+4h	
POLICIA LOCAL	4h	
PERSONAL AJUNTAMENT	4h	
SUPORT DEL MUNICIPI, PUNT LILA I PARELLES ITINERANTS	8h	Ídem, més: ☒ Saber atendre, recuperar, acompanyar i derivar a persones que han patit agressions sexuals. ☒ Saber adequar-se a les diferents situacions que es puguin donar i disposar d'eines d'intervenció. ☒ Tenir coneixement sobre tots els serveis, recursos, entitats i personal professional al territori per poder fer una bon acompanyament i derivació.

FORMACIONS COMPLEMENTÀRIES		
Perfil	Durada mínima	Objectius
LOCALS OCI PRIVAT	8h	☒ Incorporar la mirada de gènere per entendre les causes de les violències sexuals. ☒ Identificar els tipus de violències sexuals i les intensitats. ☒ Saber detectar possibles situacions d'agressions sexistes i lgtbifòbiques. ☒ Coordinar-se i conèixer els altres serveis i recursos disponibles ☒ Entendre els principis del Protocol i els d'atenció. ☒ Entendre els passos a seguir. ☒ Saber derivar.
SERVEIS DE SALUT	4h	
ENTITATS JUVENILS	4h	
SERVEIS DE SEGURETAT PRIVADA	8h	

2.5.3 ESPAIS DE FESTA

La premissa principal que s'ha tenir en compte en el disseny dels espais de festa és que a l'hora de definir-los cal tenir present la **mirada de les dones** i de les **persones LGTBI**.

Sobretot és important posar èmfasi en les **percepcions d'inseguretat** i de **llibertat** d'aquestes persones en aquest espais. Identificar quins són els espais i elements relacionats amb les festes populars a cada municipi que generen més por a les dones i persones LGTBI i quins són els que transmeten més sensació de comoditat i llibertat ajudarà a entendre'ls i a definir-los.

Per altre banda, s'han definit un seguit de **dispositius** que hauran d'implementar-se en espais festius. Hauran d'existir **obligatòriament** a les festes on decideixi la **Comissió de Seguiment** del Protocol.

S'haurà de garantir que estiguin disponibles i que funcionin sobretot **durant les hores de més conflictivitat** que, en moltes festes, acostuma a ser de **2 a 6 de la matinada**. La Comissió de Seguiment, a través de la Referent del Protocol, hauran de vetllar perquè funcionin durant els horaris més problemàtics que determinin a cada festa.

A la següent taula, s'explica el tipus de dispositiu com a recurs espacial, la funció que haurà de desenvolupar i el lloc on haurà d'estar.

Per aprofundir:

- ① A l'Annex 2 del present document hi ha les conclusions de l'activitat d'observació participant pels carrers de Molins de Rei on es pot veure la importància del disseny en els espais públics.
- ① Col·lectiu Punt 6, cooperativa d'urbanistes, geògrafs i sociòlogues amb perspectiva de gènere.

Dispositiu	Funció	Lloc on ha d'estar
PUNT LILA I PARELLES ITINERANTS	Estand informatiu i de sensibilització amb personal que tingui formació sobre atenció a persones que pateixen violències de gènere. També fa tasques d'atenció a persones que hagin patit agressions, primera intervenció , recuperació i derivació a través del circuit del Protocol. És recomanable que siguin dones i mínim dues persones . Les parelles itinerants desenvoluparan les mateixes tasques o similars però movent-se per l'espai de festa i pels voltants.	Ha d'estar a un lloc visible i central. És recomanable que el Punt Lila no estigui molt allunyat de l'Espai Tranquil. Es pot valorar segons criteri de les persones de Referència del Protocol que el Punt Lila sigui també l'Espai Tranquil.
PUNT D'ENTRADA DE CASOS	En els moments on no estigui muntat l'estand de Punt Lila , haurà d'haver-hi definit un espai que sigui el Punt d'Entrada de Casos des d'on es traspassi la informació de la detecció del cas i es coordini l'atenció amb l'Equip Punt Lila i/o amb la persona Referent del Protocol .	A concretar per les entitats organitzadores de la festa conjuntament amb la Referent del Protocol . Aquest podrà ser un punt de la barra, un punt a l'espai de venda de tiquets, un punt a al <i>backstage</i> de l'escenari, etc.
ESPAI TRANQUIL	Ha d'haver-hi un espai que generi tranquil·litat on poder atendre les persones que hagin patit qualsevol tipus d'agressió. També pot servir per a les persones organitzadores de la festa com a espai de descans o de	A decidir per les entitats que organitzen cada festa conjuntament amb la Referent del Protocol . No s'ha de poder

	coordinació. El més important és que ha de ser un espai per a la tranquil·litat i s'ha de respectar la privadesa de les persones que hi siguin. Aquest espai haurà d'estar garantit i validat per la persona de referència del Protocol de cada municipi.	veure què passa a dins des de fora.
ESTAND INFORMATIU Difusió de material	Format estand només informatiu sense personal . Hi haurà els materials informatius de la campanya i sobre què fer en cas de detectar o patir un agressió.	A decidir el lloc per la persona Refent del Protocol . Estarà a dependències municipals (tríptics, fulletons, etc), a locals d'oci, a l'estació, etc. La Comissió de Seguiment o Referent del Protocol decidirà quines festes o espais hauran de disposar d'un estand informatiu.

Finalment, a part de la implementació dels esmentats dispositius fonamentals, cal ressaltar que caldrà definir amb cura **la ubicació del lavabos** durant les festes i proporcionar-ne **la quantitat** adequada per a cada esdeveniment. Un dels aspectes que ha sortit a la Comissió Participativa, és que en algunes festes hi ha una falta de lavabos públics i que això genera haver de fer molta cua a les noies o haver-se de desplaçar a espais allunyats on se senten més insegures.

Per aprofundir:

- ① A l'Annex 2 del present document hi ha les conclusions de l'activitat d'observació participant pels carrers de Molins de Rei on es pot veure la importància del dissenys en els espais públics.
- ① Col·lectiu Punt 6, cooperativa d'urbanistes, geògrafes i sociòlogues amb perspectiva de gènere.

2.5.4 PROGRAMACIÓ

Aquest apartat serveix de principis d'actuació en el disseny de la **programació de les festes populars**. Les persones organitzadores de les festes es comprometen a tenir en compte aquests principis de disseny i a demanar **assessorament** a la Tècnica de la Regidoria de Feminismes i Alliberament LGTBI de l'Ajuntament de Molins de Rei sobre com incorporar la **perspectiva de gènere** en les activitats programades.

Els **principis bàsics** de programació són els següents:

- ☑ Promoure la presència de dones i persones LGTBI en el **disseny de la programació**.
- ☑ Promoure **continguts amb perspectiva de gènere** o que no fomentin missatges masclistes.
- ☑ Promoure la **diversitat d'activitats i espais per a tots els públics**. Especial èmfasi en pensar activitats per i amb criatures, infants i gent gran. Posar facilitats perquè les activitats tinguin espais per a aquestes persones o activitats per aquestes franges d'edat. La diversificació dels usos i funcions en mateixos espais també ajuda a una millor percepció de llibertat i seguretat.
- ☑ Promoure a dones i a persones LGTBI en les **activitats programades**. Ja sigui a través de la contractació d'artistes i espectacles, fins a programar activitats dirigides per aquestes persones.
- ☑ Promoure el **trencament dels rols estereotipats de gènere** en les pròpies activitats de festes populars i en les tasques a realitzar durant les festes. Cal tenir en compte que moltes de les tradicions culturals tenen un arrel clarament androcèntrica i masclista. Adaptar-les a una realitat en pro de l'equitat no està barallat en seguir-les fent.

Per aprofundir:

- ① A l'Annex del Protocol, Materials de suport, hi ha un recull de recursos disponibles per internet.

2.5.5 REUNIONS PRÈVIES I POSTERIORIS

A les festes on s'hagi decidit que hi haurà un implementació més qualitativa del Protocol (apartat 2.3) haurà d'haver-hi una **reunió de preparació** amb el recordatori de seguretat i coordinació corresponents. Les persones que hauran d'assistir a aquesta reunió prèvia i posterior (per exemple, regidores/rs d'escenari, serveis de seguretat, serveis d'emergències, Agent Interlocutor/a, etc) estaran definides pel **Comissió de Seguiment** segons la festa on s'implementi el Protocol. En aquestes reunions haurà d'haver-hi un **recordatori dels següents punts**:

- ☑ Informació i existència del Protocol.
- ☑ Com s'ha de implementar durant la festa: prevenció, detecció, atenció, derivació i recuperació.
- ☑ Rols i responsabilitats de cada actor durant la festa.
- ☑ Recordatori dels principis d'actuació del Protocol.

- ☒ Recordatori de les situacions de violències sexuals més habituals en espais festius i com detectar-les.
- ☒ Com coordinar-se. Com i a qui avisar, quins serveis i espais disposa la festa, quins són els recursos i contactes per informar, atendre i derivar.

Un cop acabada la jornada, haurà d'haver-hi una **trobada posterior de valoració**:

- ☒ S'han detectat casos durant la festa?
- ☒ Com s'ha actuat?
- ☒ Quines problemàtiques s'han detectat i quines aspectes han funcionat bé?
- ☒ Què es podria millorar?
- ☒ Traspasar tota la informació a la persona Referent del Protocol.

2.6 DETECCIÓ

Detecció és la posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permetin **identificar i fer visible** la problemàtica de la violència masclista, tant si apareix de forma precoç com de forma estable, i que permetin també **conèixer les situacions** en les quals s'ha d'intervenir, per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat²⁰.

En aquest sentit, el Protocol és una eina per ajudar a conèixer els diferents **tipus de situacions** de violències sexuals que es poden donar als espais de festes i saber intervenir **en la mesura de les possibilitats** de les persones que poden fer-ho.

En segon lloc, cal fomentar que **totes les persones** que interaccionen a la festa són actors que poden **detectar** i denunciar situacions. El **personal que organitza** la festa haurà rebut una **formació específica** per aprendre a identificar les diferents formes de violències sexuals que poden patir les dones i les persones LGTBI en aquest espai.

És important incorporar a la mirada la **sensibilitat per parar atenció** a les dinàmiques que s'estan produint als espais. Una fotografia del moment de la festa, entendre què està passant, quina activitat s'està realitzant, els actors que hi intervenen, les relacions que hi ha entre les persones, etc.

Cal tenir en compte:

- 🌐 On està passant?
- 👤 Qui està patint l'agressió i qui l'està exercint?
- 👤 Quina relació hi ha entre aquestes persones?
- 👤 En quin estat es troben aquestes persones?

AGRESSIONS SEXUALS I SEXISTES

En aquest Protocol s'entén **l'agressió** com una **acció violenta que atempta contra la integritat sobretot física i/o psicològica de qualsevol persona**.

Les agressions sexuals o sexistes són un **abús de poder** de les persones que reproduïxen i s'aprofiten principalment de la relació de dominació de l'home sobre la dona i de la relació de dominació de persones sobre les persones que trenquen les **normes estereotipades de sexe, gènere i sexualitat**.

Les **sexuals** són les que fan referència a un abús de poder a través de **limitar la llibertat sexual** i les **sexistes** les que fan referència a **reproduir els estereotips sexistes**.

Una agressió és també quan una persona se sent agredida i, en un context social de relacions masclistes continuades, les dones i persones LGTBI pateixen quotidianament agressions. En aquest sentit, cal remarcar que no s'ha de qüestionar l'agressió a la persona que la pateix i s'ha de tenir clar que **res justifica una agressió**. Totes les persones en aquest marc de relacions de poder poden ser agents agressors.

La següent part per detectar la situació és entendre quin **tipus d'agressió es pot estar donant**. A continuació tres definicions marcades per la Llei que poden ajudar a endreçar-les posteriorment.

Per aprofundir:

- ① A l'Annex del Protocol hi ha un marc teòric més extens.
- ① *L'abordatge de les violències sexuals a Catalunya. Part 1: marc conceptual sobre els violències sexuals*. Antígona i Creación Positiva²¹.
- ① Col·lectiu Punt 6, cooperativa d'urbanistes, geògrafes i sociòlogues amb perspectiva de gènere.

²⁰ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 33)

²¹ (TOLEDO & PINEDA, 2016)

Violència sexual i abusos sexuals són les que comprèn qualsevol acte de **naturalesa sexual no consentit** per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu²².

Agressions sexuals en l'àmbit social o comunitari consisteixen en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat que està determinada per l'ús premeditat del sexe com a **arma per a demostrar poder** i abusar-ne²³.(...) Qualsevol altres formes anàlogues que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o **la llibertat de les dones**²⁴.

Assetjament per raó de l'**orientació sexual**, la **identitat de gènere** o l'**expressió de gènere**: qualsevol comportament basat en l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere d'una persona que tingui la finalitat o provoqui l'efecte d'atemptar **contra la seva dignitat** o la seva integritat **física o psíquica** o de crear-li un entorn intimidador, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest²⁵.

En aquest Protocol s'ha decidit estructurar i tipificar els següents tipus d'agressions. Aquesta tipologia és una **proposta de concreció**. Això vol dir que també poden produir-se altres tipus de violències que no estan descrites a continuació i que també se'ls ha de donar resposta.

²² (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 34)

²³ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 36)

²⁴ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 37)

²⁵ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2016, p. 16)

TIPUS D'AGRESSIONS I VISIBILITAT DE LA VIOLÈNCIA ²⁶	
	MIRADES SEXUADES NO DESITJADES I CONTINUADES Persona o grup de persones que no para de mirar d'una forma desagradable i constant. Normalment amb una intenció de sexualitzar el cos de l'altre generant incomoditat o per riure-se'n.
	COMENTARIS SEXUATS NO DESITJATS O COMENTARIS MASCLISTES, LESBOFÒBICS, GAIFÒBICS I TRANSFÒBICS Els coneguts popularment com a "<i>piropos</i>" o comentaris que vagin en la direcció de valorar el cos de les dones. També comentaris de mofa o de menyspreu pels comportaments pel fet de ser dona, per lesbofòbia, per gaifòbia o per transfòbia.
	INVASIÓ CONTINUADA DE L'ESPAI VITAL Comportament invasiu continuat i voluntari, generant incomoditat a la persona o persones que ho pateixen.
	TOCAMENTS PUNTUALS O CONTINUS NO DESITJATS Tocar a una altra persona sense ser desitjat. Encara que sigui un fet puntual també s'ha de tenir en compte.
	ACORRALAMENTS Posar impediments perquè una persona es pugui moure lliurement. Pot ser exercit per un persona o per un grup de persones.
	VIOLACIÓ AMB INTIMIDACIÓ I/O AMB VIOLÈNCIA FÍSICA Obligar a realitzar una pràctica sexual amb penetració bucal, vaginal o anal. No hi ha desig ni consentiment per part de la persona que la pateix. Pot ser mitjançant altres formes de violència que no només la física: violència psicològica (intimidacions, xantatges, pressions, submissió química,...), violència ambiental, violència econòmica, violència simbòlica, etc.

²⁶ A l'apartat de recursos hi ha un llistat més extens i concret d'agressions masclistes.

2.7 ACTUACIÓ I ATENCIÓ

***Atenció** és el conjunt d'accions destinades a una persona perquè pugui superar les situacions i les conseqüències generades per l'abús en els àmbits personal, familiar i social, tot garantint-ne la seguretat i facilitant-li la informació necessària sobre els recursos i els procediments perquè pugui resoldre la situació²⁷.*

Aquest apartat és l'eina que explica els **passos a seguir** en els moments on es **detectin** situacions de violències sexuals.

En primer lloc hi ha definits uns principis bàsics d'actuació i, en segon lloc, tres tipologies d'actors que poden actuar endreçats segons el grau de formació i responsabilitats atribuïdes pel Protocol.

PRINCIPIS D'ACTUACIÓ

1 AVISAR I INFORMAR

Totes les situacions detectades s'han d'avisar i traspasar la informació a un **punt d'entrada de situacions** marcat per la festa. Aquest podrà ser el Punt Lila o el punt d'entrada de casos segons la festa. Haurà d'estar ben clar on s'ha d'avisar. Si a la festa no hi ha aquest dos punts, s'informarà del recursos del Protocol i on es poden dirigir i demanar ajuda²⁸.

2 INFORMACIÓ RIGUROSA

La informació ha d'arribar de primera mà abans de iniciar l'actuació. Cal evitar i tallar rumors. Cal garantir la confidencialitat.

3 NO QÜESTIONAR L'AGRESSIÓ

Es recull la informació i es traspassa sense fer un judici sobre l'agressió. Sobretot en el cas que l'agressió estigui explicada per part de la persona agredida, caldrà tenir cura d'aquest principi.

4 RESPECTAR LA VOLUNTAT DE LA PERSONA AGREDIDA

Es traslladarà tota la informació necessària la persona agredida i es respectarà la seva voluntat. Només en casos de risc de integritat física de la persona agredida es pot actuar sense la seva voluntat i sempre a través dels serveis de seguretat.

5 TREBALL EN EQUIP

Ha d'haver-hi una resposta coordinada i amb equip de totes les situacions detectades i informades. Els diferents actors que hagin rebut formació lideraran l'actuació i la resta de personal ha de donar-los suport.

Cal destacar:

① Aquesta proposta d'actuació pot ser revisada i millorada a través de les avaluacions de la Comissió de Seguiment.

²⁷ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009)

²⁸ L'**Agent Interlocutor/a** de cada entitat ha de garantir que totes les persones de l'organització que participen a la festa, sàpiguen a on s'han de derivar els casos.

6 ACTITUD DE CURA AMB LA PERSONA AGREDIDA I FERMA AMB L'AGRESSORA

De bon tracte, suport mutu, respectuosa i d'escolta activa cap a la persona que pateix l'agressió. Actitud ferma, de rebuig, però no violenta, dialogant i assertiva amb la persona que exerceix l'agressió.

PASSOS A SEGUIR

POBLACIÓ EN GENERAL

DETECTAR

Es detecta qualsevol de les situacions definides Protocol o les que no estiguin definides i que també puguin ser **agressions sexistes, sexuals o lgtbifòbiques**.

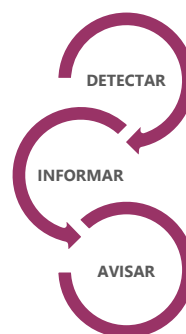
Si es detecta una situació clara d'emergència, es truca a emergències o s'avis a personal de seguretat. Mai intervenir amb les persones agressores. **Prioritzar la seguretat de la persona agredida.**

INFORMAR

Si és la persona agredida que demana ajuda: se li ofereix acompanyament i se l'informa que hi ha un **Protocol a la festa** i que pot **demanar ajuda**.

AVISAR

Sinó es la persona agredida la que demana ajuda: es traspassa la informació del que està passant a qualsevol dels **recursos que ofereix el Protocol** en funció de la festa i del moment: telèfon d'emergències, punt d'entrada de casos, Punt Lila, serveis de seguretat, etc.

ENTITATS ORGANITZADORES²⁹

DETECTAR

Es detecta qualsevol de les situacions definides al Protocol o les que no estiguin definides i que també puguin ser **agressions sexistes, sexuals o lgtbifòbiques**.

Si es detecta una situació d'emergència, es truca a emergències o s'avis a personal de seguretat. Mai intervenir amb les persones agressores. **Prioritzar la seguretat de la persona agredida.**

INFORMAR

Si la persona agredida és la que demana ajuda: se l'informa que hi ha un **Protocol a la festa**, que pot demanar **ajuda i acompanyament** per part de les entitats que organitzen la festa.

²⁹ Les entitats organitzadores hauran rebut una formació com agents detectors i col·laboradors en l'aplicació del Protocol.

ACOMPANYAR

Si la persona vol desplaçar-se fins al punt d'entrada de casos, se l'acompanya. Si la persona no es vol desplaçar, es busca una companya o company perquè es quedi amb ella o ell i l'altra persona va a avisar al punt d'entrada de casos. **Mai es deixa sola a la persona que ha patit l'agressió.** Si la festa disposa d'**Espai Tranquil**, s'ofereix a la persona agredida si vol anar-hi.

AVISAR

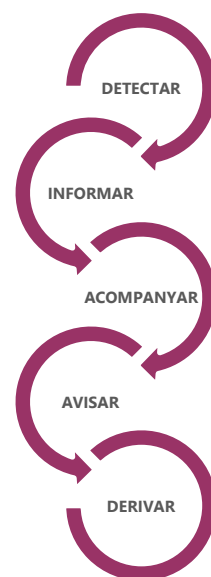
Passar la informació al **punt d'entrada de casos**. Totes les festes han d'haver decidit on es traspasarà la informació sobre situacions que es puguin detectar i traslladar la informació als recursos disponibles.

DERIVAR

Informar a la persona agredida de les opcions que ofereix el **circuit d'atenció**, suport, derivació i recuperació a les persones que han patit agressions. Traspasar els **recursos** que s'hagin elaborat per la festa (díptic del Protocol, full d'informatiu per persones que hagin patit agressions, resum de recursos d'atenció disponibles, etc.)

 Si l'Equip del Punt Lila ha de sortir de l'estand per realitzar una atenció, hi haurà **dues persones de l'organització que s'hauran de quedar a l'estand del Punt Lila mentre l'Equip del Punt Lila no hi sigui. Les entitats organitzadores hauran de garantir conjuntament amb la tècnica Referent de Protocol a la reunió prèvia de cada festa quines persones seran les que realitzaran aquesta tasca. És recomanables que siguin noies**

Totes les festes han d'haver decidit on es traspasarà la informació sobre situacions que es puguin detectar i traslladar la informació als recursos que disponibles

EQUIP PUNT LILA

DETECTAR

Es detecta qualsevol de les situacions definides al Protocol o les que no estiguin definides i que també puguin ser **agressions sexistes, sexuals o lgtbifòbiques**.

Si es detecta una situació d'emergència, es truca a emergències o s'avisar a personal de seguretat. Mai intervenir amb les persones agressores. **Prioritzar la seguretat de la persona agredida.**

INFORMAR

Si la persona agredida és la que demana ajuda: se l'informa que hi ha un **Protocol a la festa**, que pot demanar **ajuda, suport, atenció i acompanyament** per les professionals del Punt Lila.

L'Equip del Punt Lila pot fer una **primera intervenció amb les persones agressores**³⁰ si valora que **no es posa en risc la seva pròpia seguretat** i sempre davant

³⁰ Cal tenir present que l'Equip del Punt Lila té la formació per atendre aquest tipus de situacions i valorarà la millor opció en funció de les situacions que es puguin donar.

d'agressions més normalitzades com les mirades sexuades no desitjades i continuades, els comentaris sexuals no desitjats o la invasió continuada de l'espai vital.

Davant detecció de situacions com tocaments puntuals, acorralaments o violacions, si es valora que es vol fer un primera intervenció amb l'Equip del Punt Lila, **sempre serà amb avis als serveis de seguretat** i acompanyament dels mateixos durant l'actuació.

♥ ATENDRE

Els **Principis** d'atenció a la persona agredida són els següents:

Atenció prioritària a la persona agredida. Cal posar èmfasi en la defensa de la llibertat i de la seguretat de la persona que rep l'agressió. La prioritat és que estigui bé.

Respecte a les decisions de la persona agredida. Se li traslladarà tota la informació necessària, però respectarà en tot moment la seva voluntat. Si vol confidencialitat, si vol privacitat, si vol explicar-ho tot o només una part, si vol que les persones agressores marxin de l'espai de festa, si no vol que es comuniqui l'agressió, etc.

No centralitzar l'actuació en el procediment penal. Existeixen altres vies per acompanyar aquestes situacions i se li passarà un full informatiu amb els diferents camins que es poden agafar.

S'animarà a la persona agredida a ser atesa l'**Espai Tranquil**. Si la persona agredida no vol desplaçar-s'hi, es buscarà un espai tranquil a prop d'on es trobin.

A l'Espai Tranquil quan arribi la persona agredida **només podran ser-hi amb ella l'Equip Punt Lila**. S'ha de generar un espai de privacitat, confiança i tranquil·litat.

L'Equip Punt Lila **atendrà amb més profunditat la persona agredida:**

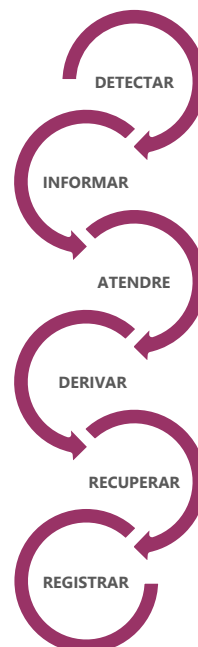
- ☑ Informació sobre el Protocol. Explicar les possibilitats que poden sorgir i que no es farà res que ella no vulgui.
- ☑ Recollir la informació sobre el què ha passat.
- ☑ Recollir informació sobre entorn, situació de la persona i relació amb les persones agressores. Si té amigues o amics, si està sola o sol, si coneix o no a les persones agressores, etc.
- ☑ Recollida de dades essencials, si vol. Sobretot telèfon de contacte i nom.
- ☑ Traslladar tota la informació sobre els **recursos disponibles** del circuit d'atenció i recuperació.

🌟 DERIVAR

Un cop la persona agredida decideixi què vol fer, se li oferirà suport i **acompanyament en la derivació** que hagi triat si és el cas. L'acompanyament al servei derivat podrà ser amb les persones de l'Equip del Punt Lila si elles ho decideixen o a través dels serveis que ofereixi el **circuit d'atenció**, suport, derivació i recuperació a les persones que han patit agressions.

🔄 RECUPERAR

Si la persona agredida es troba amb les condicions i **vol seguir a la festa**, se l'animarà que ho faci amb el suport de la organització.

Si es dona el cas que **la persona agressora encara està a la festa**, s'explicarà a la persona agredida que la prioritat és que ella pugui seguir a la festa i que es farà un **intervenció amb les persones agressores**. La persona agressora podrà ser expulsades de la festa si així ho decideixin els **serveis de seguretat o policials** conjuntament amb l'organització de la festa i amb l'Equip del Punt Lila. També es pot oferir un suport a distància sense intervenció amb la persona agressora.

En el cas que es dugui a terme aquesta intervenció, **l'organització es quedarà** amb la persona agredida a l'espai Tranquil mentre l'Equip Punt Lila sortirà a fer la intervenció. A la tornada se li explicarà tot el què ha passat i com ha quedat la situació.

REGISTRAR

Omplir el full de registre amb consentiment si és el cas o el full de registre de situacions detectades.

 És molt important que si hi ha **intervenció amb persona agressora**, els serveis de **seguretat i policials es complementin i coordinin** amb el present Protocol i, concretament in situ, amb les persones de l'Equip del Punt Lila i amb les entitats organitzadores. Tots els actors implicats han de tenir coneixement dels Protocols i traspassar correctament la informació sobre les situacions que es puguin donar per **activar correctament els serveis de seguretat**.³¹

³¹ L'Ajuntament de Molins de Rei s'ha adherit al **Protocol de seguretat de contra les violències sexuals en entorns d'oci de la Generalitat de Catalunya** i, per tant, el present Protocol és d'aplicació conjunta amb els professionals de seguretat: controls d'accés, vigilants de seguretat i Polícies de Catalunya. Aquests serveis hauran de treballar segons els **principis de complementarietat i coordinació** amb el present Protocol municipal i hauran de vetllar per garantir l'adequada col·laboració entre tots els actors serveis i institucions implicats en les activitats d'oci (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2019, p. 43)

2.8 RECUPERACIÓ I REPARACIÓ

***Recuperació** és l'etapa del cicle personal i social d'una dona que ha viscut situacions de violència en què es produeix el restabliment de tots els àmbits danyats per la situació viscuda³².*

L'objectiu d'aquest eix és garantir que si la persona que ha patit l'agressió vol **seguir a la festa**, ho pugui fer amb total comoditat. Es pactarà amb l'Equip del Punt Lila.

També s'ha de verbalitzar l'**actitud de rebuig cap a l'agressió** i cap a les persones agressores per part de l'organització per tal que la persona agredida se senti recolzada, valorada i acompanyada.

Si l'organització de la festa ho creu oportú i ha estat acceptat prèviament amb la persona Referent del Protocol del municipi, es pot oferir a la persona agredida **parar la música de la festa**, en el cas que n'hi hagi i llegir el Manifest per denunciar que s'ha produït una agressió.

L'objectiu d'aquest eix és garantir que si la persona que ha patit l'agressió vol seguir a la festa, ho pugui fer amb total comoditat

***Reparació** és el conjunt de mesures jurídiques, econòmiques, socials, laborals, sanitàries, educatives i similars, preses pels diversos organismes i agents responsables de la intervenció en l'àmbit de la violència masclista, que contribueixen al restabliment de tots els àmbits danyats per la situació viscuda³³.*

Se li explicarà a la persona agredida els **recursos disponibles del circuit**. En funció de la gravetat, és important no perdre el contacte d'aquesta persona i, si cal, l'Equip Punt Lila la **trucarà l'endemà** per fer-li els seguiment sobre com es troba i li tornarà a traspassar tota la informació necessària.

També se li traslladarà un **full informatiu** per si es vol denunciar, amb l'explicació de les conseqüències positives i negatives de fer-ho, els perills de la victimització secundària i les recomanacions d'anar en paral·lel amb altres vies no judicials.

COMUNICAT PÚBLIC EN CAS D'AGRESSIÓ GREU

En el cas que la persona agredida vulgui i si és un **cas que es considera de gravetat**³⁴, la **Regidoria de Feminismes i LGTBI** valorarà si és necessari que l'Ajuntament faci un **comunicat públic** davant una agressió durant les festes populars i informarà a la **Comissió de Seguiment**. Si la Regidoria ho considera oportú, reunirà d'urgència a la Comissió de Seguiment del Protocol.

Es valorarà si és necessari que l'Ajuntament faci un comunicat públic davant una agressió durant festes

En aquest sentit, l'Ajuntament disposa d'un **model de comunicat públic** que pot difondre en casos d'agressions a l'apartat de recursos de l'Annex del Protocol.

³² (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 33)

³³ (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, p. 33)

³⁴ La consideració de gravetat poden ser les agressions explicades al punt 2.2 de la proposta de gradació d'agressions que es troba a l'apartat l'Annex 3 fitxa 3: exemples d'agressions. El Comissió de Seguiment pot valorar que també es de gravetat per altres motius.

2.9 CIRCUIT DE SUPORT PER AGRESSIONS LGTBIFÒBIQUES

Les premisses d'aquest apartat són de suport al circuit marc que ja està contemplat. Quan es detectin situacions **d'agressions a persones per causa de lgtbifòbia**, es seguirà el procediment explicat amb anterioritat i es tindrà en compte també aquest suport explicat a continuació:

Supòsit 1. **Insults en contextos de festes.**

- ☑ Donar coneixement de l'agressió al Punt Lila/barres/Espai Tranquil. És a dir, que la persona s'adreci (o si es detecta) i expliqui la situació i, en tot cas, se la protegeixi, d'entrada.
- ☑ Recollir tota la informació (descripció del succés, testimonis, etc) i si la persona ho decideix, donar coneixement al SAI corresponent, perquè faci arribar la incidència/denúncia a l'Àrea de la Generalitat de Catalunya per tal de procedir. És molt important que faci una bona descripció, reculli el màxim d'informació i busqui testimonis³⁵.
- ☑ Si no hi ha muntat Punt Lila o la persona Referent del Protocol tampoc hi és, també es poden adreçar a la Policia Local en base a l'Article 11 de la Llei 11/2014 –Deure d'Intervenció–

Quan es detectin situacions d'agressions per causa lgtbifòbica, es seguirà el procediment explicat amb anterioritat i es tindrà en compte també aquest suport

Els professionals a què fa referència l'article 10, si tenen coneixement d'una situació de risc o tenen una sospita fonamentada de discriminació o violència per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, tenen el deure de comunicar-ho als cossos i forces de seguretat i a l'òrgan competent. Als efectes del que estableix l'apartat 1, s'ha d'elaborar un Protocol específic d'actuació. El Protocol deure d'Intervenció també subratlla que cal garantir la confidencialitat de les dades de caràcter personal (...).

La **Policia** aquí té una doble tasca, protegir a la persona assetjada, ajudar a recollir tota la informació, identificar la persona agressora i, posteriorment, **comunicar-ho al SAI local** (perquè aquest posteriorment ho faci arribar al SAI Central –Generalitat de Catalunya–). O bé, amb tota la documentació recollida presentar-se al SAI local per fer arribar la incidència/denúncia al SAI Central.

Supòsit 2. **Insults, amenaces (delictes d'odi) i agressió física**

- ☑ Ídem supòsit 1.
- ☑ Trucar al 112: Emergències Mossos d'Esquadra o l'OAC de la Comissaria més propera (al·legant Delictes d'Odi). Servei 24h els 365 dies de l'any³⁶.
- ☑ Paral·lelament caldrà tenir un Informe Mèdic d'Agresions: adreçar-se a un Centre d'Urgències i demanar atenció i l'Informe Mèdic corresponent. També ens podem adreçar, en cas de violència verbal, a urgències psiquiàtriques.
- ☑ SAI Local + fer-ho arribar al SAI Central –Generalitat de Catalunya– i que procedeixi.

A més a més, per tal de recollir més informació i per aconseguir que entri per via penal i no administrativa caldrà visitar un/a especialista (psicòleg/a,

³⁵ http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/lgtbi/denuncies-fets-homofobs/

³⁶ <http://mossos.gencat.cat/ca/prevencio/odidiscriminacio/>

traumatòleg/a, dentista, etc) també per aconseguir un altre Informe Mèdic més exhaustiu. Aquest fet permet que, un cop passat al Jutjat corresponent, es puguin demanar danys i perjudicis. En tot cas, també és molt important tenir testimonis.

2.10 COMISSIÓ DE SEGUIMENT I AVALUACIÓ

OBJECTIUS

L'objectiu principal d'aquest grup de treball és el de **vetllar per una bona implementació i millora del Protocol**. Els objectius específics són els següents:

- ☑ Promoure una **implementació qualitativa** del Protocol a cada festa on es vulgui aplicar.
- ☑ Promoure la implementació de les accions proposades a la "**Guia d'accions a promoure**".
- ☑ Vetllar perquè els **compromisos** dels requisits mínims es portin a terme.
- ☑ **Adaptar** el Protocol marc a les especificitats de cada festa.
- ☑ **Coordinar** les tasques prèvies, durant i posteriors que s'hagin de fer per implementar el Protocol.
- ☑ Vetllar per incorporar la **perspectiva de gènere i la transversalitat** en els diferents àmbits d'actuació del Protocol.
- ☑ **Avaluar i millorar** el Protocol marc.
- ☑ Vetllar pel **Registre** de les situacions detectades de violències sexuals durant les festes populars.

L'objectiu principal d'aquest grup de treball és el de **vetllar per una bona implementació i millora del Protocol**

ACTORS, ROLS I RESPONSABILITATS

La Comissió de Seguiment estarà liderada per la tècnica **Referent del Protocol**. Les funcions i tasques que haurà de realitzar són les següents:

- ☑ Coordinar i programar les trobades de la **Comissió de Seguiment**.
- ☑ Traspassar la **informació** a les entitats organitzadores, a personal contractat i seguretat sobre el Protocol i sobre les **formacions** obligatòries.
- ☑ Vetllar perquè els **materials i recursos** necessaris que s'han d'implementar a cada festa estiguin disponibles i es posin als llocs adequats (materials de campanya, Punt Lila, estand informatiu, etc.).
- ☑ Vetllar perquè el Protocol i els **passos a seguir** s'implementin adequadament durant les festes populars.
- ☑ Decidir la **contractació del personal** o de les entitats que implementin el **Punt Lila** i garantir que tenen la formació adequada.
- ☑ Escoltar i traspassar les **propostes de millora** que aportin les entitats a la Comissió de Seguiment.
- ☑ Responsabilitzar-se dels fulls de **Registre** d'agressions. Quan hi hagi el Punt Lila haurà d'estar al cas que el tinguin i el retorni al final de cada festa. Sinó hi ha activat un Punt Lila, serà la persona encarregada d'estar al cas i omplir el Registre.

La Comissió de Seguiment estarà liderada per la tècnica **Referent del Protocol**

En aquest grup de treball, hauran de participar-hi també:

- ☑ Tècnics/ques municipals de Cultura, Joventut, Salut, Comunicació i Seguretat.
- ☑ Un representant de cada partit polític amb representació al consistori.

Si les persones de la Comissió de Seguiment ho creuen adequat, és recomanable que s'animi a la participació en aquest grup de treball:

- ☑ Col·lectius de dones o col·lectius feministes dels municipis.
- ☑ Col·lectius o persones LGTBI.
- ☑ Entitats culturals que participen a la festa.
- ☑ Personal tècnic dels serveis d'atenció a les dones.
- ☑ Personal de seguretat privada i/o policia.

CONVOCATÒRIES

La Comissió de Seguiment s'haurà de reunir **mínim un cop a l'any** i podrà convocar-se més vegades si la Referent del Protocol ho considera oportú.

La trobada haurà de fer-se amb temps suficient per fer una **valoració** sobre les accions del Protocol implementades durant les festes passades i per desenvolupar les **accions de millora** per les següents. És recomanable que aquesta trobada sigui a **principis de cada any**.

Si es dona algun cas d'agressió sexual durant festes on s'implementa el Protocol i es considera per part de la Referent del Protocol que cal fer públic un posicionament de l'Ajuntament, les responsables de la Regidoria de Feminismes i Alliberament LGTBI traspassaran la informació a la Comissió de Seguiment i valoraran si és necessari fer una **convocatòria extraordinària**.

S'haurà de reunir mínim un cop a l'any i podrà convocar-se més vegades si la Referent del Protocol ho considera oportú

3 RESUM DEL CIRCUIT

ACCIONS I RECURSOS								
PREVENCIÓ	Campanya Comunicativa Vivim la festa sense agressions #VivimSenseAgressions Molins de Rei lliure de violències sexuals	Formacions (entitats, interlocutor/es, seguretat, tècniques)	Punt Lila i parelles itinerants	Espais (Espai tranquil, entrada de casos, etc.)	Assessorament Programació	Compromís entitats festes, artistes i professionals	Adhesió Ajuntament i empreses de seguretat al Protocol de Generalitat	Activitats de suport (lectura manifest, presentacions, etc.)
DETECCIÓ	TIPUS DE VIOLÈNCIES SEXUALS (existeixen més tipologies que també poden ser detectades)							
	Mirades sexuals no desitjades i continuades 	Comentaris masclistes, lesbofòbics, gaifòbics i transfòbic 	Invasió continuada de l'espai vital 	Tocaments puntuals o continus no desitjats 	Acorralaments impediments per moure's lliurement 	Violació amb intimidació i/o amb violència física 		
ACTUACIÓ	PRINCIPIS D'ACTUACIÓ				PASSOS A SEGUIR			
	1 AVISAR I INFORMAR. Totes les situacions detectades s'han d'avisar i traspassar la informació al punt d'entrada de situacions marcat per la festa (Punt Lila o Punt d'entrada de casos). 2 INFORMACIÓ RIGUROSA. La informació ha d'arribar de primera mà abans de iniciar l'actuació. Cal evitar i tallar rumors. Cal garantir la confidencialitat de les persones implicades i explicar l'existència el Protocol i del recursos disponibles. 3 NO QÜESTIONAR L'AGRESSIÓ. Es recull la informació i es traspassa sense fer un judici sobre l'agressió. 4 RESPECTAR LA VOLUNTAT DE LA PERSONA AGREDIDA. Es traslladarà tota la informació necessària la persona agredida i es respectarà la seva voluntat. Només en casos de risc de integritat física de la persona agredida es pot actuar sense la seva voluntat i sempre a través dels serveis de seguretat. 5 TREBALL EN EQUIP. Ha d'haver-hi una resposta coordinada i amb equip de totes les situacions detectades. 6 ACTITUD DE CURA AMB LA PERSONA AGREDIDA I FERMA AMB L'AGRESSORA. De bon tracte, suport mutu, respectuosa i d'escolta activa cap a la persona que pateix l'agressió. Actitud ferma, de rebuig, però dialogant i assertiva amb la persona que exerceix l'agressió.				DETECTAR INFORMAR AVISAR DETECTAR INFORMAR ACOMPANYAR AVISAR DERIVAR DETECTAR INFORMAR ATENDRE DERIVAR RECUPERAR REGISTRAR 			
RECUPERACIÓ	PRINCIPIS DE RECUPERACIÓ		RECURSOS ESPECÍFICS PROTOCOL		SERVEIS D'ATENCIÓ OFICIALS		ALTRES ENTITATS O GRUPS DE SUPORT	
	Que la persona agredida pugui seguir a la festa , si així ho vol. Actitud col·lectiva de rebuig a les agressions. Traslladar tota la informació sobre recursos de recuperació. Agafar contacte i trucar l'endemà si es creu convenient.		Full informatiu sobre agressions sexuals Registre de les situacions succeïdes Equip del Punt Lila Comunicat Ajuntaments Protocol violència masclista		SIAD i SAI 936683731 SIE St. Feliu Llob. 936 85 99 34 ASSIR CAP La Granja 93 668. 77. 11 Serveis Hospitalaris ³⁷ Emergències 061/112 Guardia Urbana 93 668 88 66 Mossos Esquadra 112 / 93 685 88 00 Atenció 24h Violència masclista		Violeta LGTBI 679 46 30 33 molins@lgtbvioleta.es	

³⁷ Menors edat Sant Joan de Deu. Major edat Dones: Bellvitge. Homes: Bellvitge o Broggi.

BIBLIOGRAFIA

- AGÈNCIA DE SALUT PÚBLICA DE CATALUNYA. (2017). *La prevenció de la violència masclista a l'oci nocturn. Recull de Campanyes*. Barcelona: GENERALITAT DE CATALUNYA. Recuperado el Desembre de 2018, de http://hemerotecadrogues.cat/docs/prevencio_de_violencies_masclistes_en_oci_nocturn.pdf
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2017). *Protocol d'actuació estand Barcelona antimasclista La Lali Jove*. Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2018). *Protocol "No callem" contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Recuperado el 2019, de http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/sites/default/files/protocol_oci_nocturn_cat.pdf
- AYUNTAMIENTO DE VITORIA-GASTEIZ. (2016). *Protocolo local de actuación ante las agresiones machistas que se manifiestan en espacios de ocio y festivos*. Vitoria-Gasteiz.
- BARJOLA, N. (2018). *Microfísica sexista del poder. El caso Alcàsser y la construcción del terror sexual*. Barcelona: Virus.
- BRUGUER, J. (2017). *Guia per dissenyar i executar processos participatius en l'àmbit municipal*.
- BUTLER, J. (2007). *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Barcelona: Paidós.
- CAL TEMERARI. (2016). *Protocol contra les agressions masclistes Quinto de Nadal i Cap d'any*. Sant Cugat del Vallès.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. (2012). *Guia per a l'elaboració d'un pla local de prevenció de drogodependències*. Barcelona: SPOTT, Àrea d'Atenció a les Persones, Diputació de Barcelona. Recuperado el febrer de 2018, de <https://www1.diba.cat/uliep/pdf/52508.pdf>
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. (2018). *Guia per a l'elaboració de protocols davants les violències sexuals ens espais públics d'oci*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Recuperado el 2019, de <https://www1.diba.cat/llicencia/pdf/60917.pdf>
- DIRECCIÓ GENERAL DE JOVENTUT. (2013). *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: Departament de benestar Social i família, Generalitat de Catalunya. Recuperado el febrer de 2018, de www.jove.cat/protocolviolenciajove
- FEDERICI, S. (2004). *Calibán y la bruja. Mujeres, cuerpo y acumulación originaria*. Madrid: Traficantes de sueños.
- FUNDACIÓ SALUT I COMUNITAT,. (2014). *Observatorio cualitativo sobre la relación entre el consumo de drogas y los abusos sexuales en espacios de ocio nocturno*. Consultat el febrer / 2018, a <http://www.drogasgenero.info/noctambulasyinformes/>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2009). *Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista*. Barcelona: Publicacions del Parlament de Catalunya. Consultat el 2018, a <https://www.parlament.cat/document/nom/TL75.pdf>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2016). *LLEI 11/2014, per garantir els drets de les lesbianes, gais, bisexuals, transgèneres, intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia*. Barcelona: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2019). *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci*. Barcelona: Departament d'Interior. Recuperado el 2019, de <https://govern.cat/govern/docs/2019/01/30/13/29/537d407d-0d85-4529-a2dd-553f08b02a7f.pdf>
- GIDDENS, A. (1991). *Sociologia*. Madrid: Alianza Editorial.
- JAYME, M., & SAU, V. (1996). *Psicología diferencial del sexo y el género*. Barcelona: Icaria.

- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. (2015). *Macroencuesta de violencia contra la mujer 2015*. Madrid: Publicaciones oficiales. Obtenido de http://www.violenciagenero.msssi.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/colecciones/pdf/Libro_22_Macroencuesta2015.pdf
- OBSERVATORIO NOCTAMBUL@S. (2018). *5o Informe anual 2017-2018*. Barcelona: Fundació Salut i Comunitat.
- PARÉS, M., & MARCH, H. (2012). *Guia per avaluar processos participatius*. Barcelona: Departament de Governació i Relacions Institucionals. Consultat el febrer / 2018, a http://governobert.gencat.cat/web/.content/30_ParticipacioCiudadana/04_Difusio_i_recerca/guies_breus_de_participacio_ciudadana/Guia_per_avaluar_processos_participatius/3-guia_avaluar.pdf
- PÉREZ OROZCO, A. (2014). *Subversión feminista de la economía. Aportes para un debate sobre el conflicto capital-vida*. Madrid: Traficantes de sueños.
- POBLE SEC FEMINISTA. (2015). *Protocol d'actuació contra les agressions sexistes Festes Majors del Poble Sec*. Barcelona.
- PUNT 6, Col·lectiu. (2017). *Entorns habitables*. Barcelona: Col·lectiu Punt 6. Recuperado el febrer de 2018, de https://issuu.com/punt6/docs/entorns_habitables_cat_final
- TOLEDO, P., & PINEDA, M. (2016). *L'abordatge de les violències sexuals a Catalunya. Part 1. Marc conceptual sobre les violències sexuals*. Grup de Recerca Antígona i Creació Positiva.

